

Özerk ve Demokratik Üniversitenin Sınırları Nedir?
Prof. Dr. İbrahim ORTAŞ,
Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, iortas@cu.edu.tr

Bu soruya cevap verebilmek için öncelikli olarak ne aradığımızı veya tersinden ne aramadığımızı bilmemiz gerekir.

Öncelikle bazı soruların sorularak zihinlerin berraklaşması gerekir.

Üniversiteler neden özerk kuruluşlar olmak istiyorlar? Devlet, özel şirket veya başka bir kaynak her türlü kolaylığı sağlasa dahi özerklik talebi olacak mı?

Ne demek demokratik üniversite?

Üniversite ortamında bilim anlayışı ile demokrasi anlayışı bağdaşiyor mu?

Bilimde demokrasi olur mu?

Demokratik üniversite talebi ile özerklik bir arada olur mu?

Olursa sınırları nereye kadar olmalıdır?

Niteliği olmayan sonsuz özgürlük mü? Yoksa nitelikli derinlikli bir özgürlük mü?

Üniversite Özerkliğinin Sınırı Olmalı mı?

Üniversite özerkliğinde sınır değil, derinlik önemli.

Üniversite için her türlü konuda akıldan, düşünceden, gözlemden eleştiriden

destek alan bir derinlik daha yararlı olacaktır.

Üniversite kamuya karşı, topluma karşı, öğrenciye, doğaya karşı sorumlu olmalı, sürekli bu konularda kendisini sorgulamalı ve ölçütler koymalıdır.

Üniversite özerkliği, üniversitenin doğru tanımlanması ile anlaşılır.

Ülkemizde üniversite üzerinden yapılan tartışmalar üniversitenin tanınmadığını göstermektedir.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Konferansı

29 Ocak 2008 tarihinde KKTC'deki Doğu Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü

himayelerinde Eğitim Fakültesi Dekanlığı, Fen ve Edebiyat Fakültesi

Dekanlığı, İşletme ve Ekonomi Fakültesi Dekanlığı ve Öğretim Üyeleri

Sendikası'nın da işbirliği ile "Çağdaş Üniversitelerin Yönetiminde İdari

Zorluklar ve Çözüm Önerilerine Bir Bakış" başlıklı bir konferans

düzenlendi.

Toplantıda "Günümüzde Özerk ve Demokratik Üniversitenin Sınırları" konulu

bir konuşma yaptım. Konferans DAÜ, Eğitim Fakültesi Dekanı Doç. Dr. Necdet

Osam tarafından yönetilen panelde ayrıca Prof. Dr. Burhan Şenatalar

(Yüksek

Öğretim Kurumlarında Yönetişim), Prof. Dr. Mustafa Tokyay (Üniversitelerde

Değişim ve Değişim Yönetimi), Prof. Dr. Gülsün Sağlamer (Üniversitelerin

Kaynak Sorunu ve Avrupa'da Durum) konularındaki sunumları ile katıldılar.

Son derece yararlı geçen panelde yaptığım konuşmanın ana teması ve diğer

hocalarımın konuşmalarından çıkardığım önemli notları sizler ile paylaşmak

istedim.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Özerk Olmak İstiyor

DAÜ Rektör Vekili Prof. Dr. Tahir Çelik, panelin açılışında yaptığı konuşmada, 1980'li yıllarda 1000-2000 öğrencisi bulunan üniversitenin zaman

içerisinde gelişme kaydettiğinin ve bugün DAÜ' de 63 ülkeden 14 bin 500 öğrencinin öğrenim gördüğünü, araştırma görevlileriyle birlikte akademik kadro sayısının bine yaklaştığını belirttiler. Ağırlıklı olarak, Türkiye, İran ve Kuzey Afrika'dan gelen öğrencilerden oluşuyor. Üniversitede lisansüstü eğitimde 300 doktora ve 500 de yüksek lisans öğrencisi bulunmaktadır. Yüksek lisans öğrencilerinin çoğunluğu burslu, sanırım Ar-gör kadroları bulunmamaktadır.

DAÜ 1986 yılında üniversite konumuna gelmiş, ilk kuruluş modeli itibarı ile

devlet vakfına bağlı olarak kurulmuş. DAU Üniversitesi devletin kurdurduğu

bir vakıf üniversitesi. Vakıf yönetiminin siyasetler tarafından atanması ile bir süre sonra vakıf kendisini doğrudan üniversite yönetimi olarak görmeye başlayınca akademisyenlerin yönettiği üniversitede rahatsızlıklar başlamıştır. Öğretim üyelerinin anlatımından çıkan bilgiler DAÜ vakfı ne yazık ki zamanla neredeyse üniversite içindeki memurların yer değiştirmesine kadar karışır duruma gelmiştir.

Rektör Çelik, Kıbrıs için çıkarılmaya çalışılan YÖDAK Yasasının, bizim YÖK'ün karşıtı, bütün kesimlerin görüşleri doğrultusunda hazırlandığını belirttiler. DAÜ' de örgütlü sendika, Vakıf Yöneticiler Kurulu'nun ve Rektörlüğün de ayrı ayrı üniversite yasa öneri paketi hazırladıklarını belirttiler.

Çelik, DAÜ Rektörlüğü olarak yeni yasada "şeffaf, hesap verilebilir bir yönetim, özerk ve demokratik bir üniversite anlayışı içinde" mevcut yasada tadilata gidilmesi yönünde görüş birliğine vardıklarını kaydetti. Açıkçası bu hali ile bizim üniversitemizden daha şeffaf olduğunu söyleyebilirim.

İçinde barındırdığı öğretim üyeleri, öğrenci dağılımı ile uluslar arası nitelikte bir üniversite. DAÜ'de ayrıca insanı motive etmek için bilimsel başarısı kadar üniversite öğretim üyelerinin sosyal faaliyetleri de dikkate almakta. Üniversitenin tanıtımına katkıda bulunan bilim kişilerini ayrıca isteklenmektedir.

Örgütlü Bir Üniversite

DAÜ her ne kadar devlet kontrolündeki bir vakıf yönetimi tarafından yönetiliyorsa da üniversite içi demokrasi ne yazık ki Türkiye'deki üniversitelerden daha ileridedir. Gazimağusa da kurulu bulunan üniversite belki başka bir yerde eşdeğeri bulunmayan nitelikte örgütlülüğe sahip bir kurum. Öğretim üyeleri, memurlar ve işçiler ayrı örgütlenmişler. Mevcut

rektör de derneğin eski yöneticisidir.

Üniversite içinde örgütlenme ve bireysel özgürlüklerin ifadesinde de daha ileri düzeydedirler. DAÜ'nin 720 akademik personeli bulunmaktadır.

Akademik

personelin 570 kişisi derneğin üyesi. Hiçbir yerde bulunmayan bir örgütlülük

mevcut. Sendika hak talebi ile greve gittiği süre içinde üyelerinin kesilen

kesintilerini ödeyerek üyelerine güvenirliliğini kanıtlamışlardır.

Üniversite yönetim kurlunda, öğrenci temsilcisi, Lisans Üstü öğrenci temsilcisi, Öğretim Üyeleri Sendikası ve çalışanların temsilcileri de bulunmaktadır.

Üniversite içinde Öğretim Üyeleri sendikası için ofis de sağlanmış durumdadır. Herkesin rahatlıkla ziyaret ettiği ofis belki de öğretim üyelerince en çok ziyaret edilen bir yer konumundadır.

Mütevelli Heyet Üniversite Özerkliğine Zarar Verebilir

KKTC'de devlet tarafında kurulan vakfın Mütevelli heyeti ile yönettiği üniversite modelinin DAÜ'deki son gelişmeler ile işlemediği görülmüştür.

Mütevelli heyetini oluşturan siyasilerin üniversitenin iç işleyişine karışması özerklik anlayışı ile bağdaşmamaktadır. Ülkemizde de zaman zaman üniversitelerin mütevelli heyetleri tarafından yönetilmesi istenmektedir.

Ancak belirtelim ki bizim gibi demokrasinin oturmadığı ülkelerde mütevelli heyetinin ne tür etki bırakacağı şimdiden bellidir. KKTC'de var olan DAÜ vakfının mütevelli heyetinin üniversite üzerindeki etkisinin yarattığı etki bile sakıncaları ortaya koymaktadır. KKTC ve Türkiye'deki Üniversitelerde mütevelli heyetleri ile idare edilen vakıf üniversitelerinde zaman zaman vakıf yönetimlerinin üniversite yönetimlerine müdahaleleri üniversite özerkliğinin ve yönetimlerinin özerk karar alamsı bakımından önemli olduğunu

ortaya koymaktadır.

Toplantıya katılan konuşmacılar yanında özellikle üniversite özerkliğinin Türkiye ve KKTC üniversiteleri için önemini vurguladım.

Üniversitelerimizin

bir çok sorunun temelinde özerkliğinin olmaması ile doğrudan ilişkili olduğunu işledim.

Üniversiteler Kendileri Üzerinden Yapılan Tartışmadan Rahatsızdırlar

Gelecekte tarih yazarları günümüzü yorumladıklarında belki de hiç konuşulmaması gereken bazı konunun üniversitelerde çok fazla konuşulup tartışılırken, asıl üniversite özerkliğini, verimliliğini, kaliteli eğitim ve bilim yapmamsının nedenlerini araştırmamasını ve konuşmamasının nedenlerini aramakta zorlanacaklardır. Ne yazık ki bu tartışmalar üniversitelerin asli görevleri olan bilimsel araştırma yapmak, bilgi üretmek, dünya normlarına göre üniversite özerkliğini ve bireysel özgürlükleri savunma yerine günlük işleyişe kilitlenerek verimsileşmektedirler. Üniversite gibi bilgi üreten ortamlarda çalışan bilim

insanlarının bu gelişmelerden rahatsız olduklarının bilinmesi gerekir.

Üniversitelerin özerkliği ve bilim adamının özgürlüğünün önemi bugünlerde

çok daha önemli olmaktadır. Bu bağlamda bilim özgürlük ortamında yapılmaktadır. Aksi bugüne kadar ispatlanmamıştır. Uzun zamandır YÖK yasasının üniversiteler zarar verdiğini ve üniversite gibi ortamlarda toptan

bir aydınlanmacı bir bakış açısını kazandıracak nitelikte insanların yetişmediğini belirtmekteyiz. Bugün yaşanan sorunların temelinde üniversiteler bilincinin oluşmasına müsaade etmeyen YÖK'ün yapılanması ve onun korunmasını savunan anlayış bulunmaktadır.

Bütün yaşanan sorunların temelinde, üniversitelerin özerk olmadığı gerçeği ile doğrudan ilgilidir. Üniversiteler ne yazık ki nitelikli eğitim programları ile bilimi ve sanatı toplumun biricik bilinçlenme ve kültürünü artırma kaynağı konumuna getiremedi.